Stichting Apeldoornse Monumenten

SAM Jaarboek 2025

Met een terugblik op 2024

INHOUDSOPGAVE

	pagina
Voorwoord	3
De Kern van SAM	4-5
Bestuur	6-7
Wat hebben we bereikt in 2024 en hoe gaan we verder in 2025	8-26
Jong erfgoed	27-34
In memoriam	35
Financiën	36-37
Gezocht: donateurs	38
Colofon	39

VOORWOORD

Hierbij bieden wij u met enige trots ons jaarboek 2024/2025 aan. We kijken erin terug op 2024 en vooruit naar 2025. In de eerste plaats is dit boekje bedoeld als verantwoording naar onze donateurs, met wie wij heel blij zijn. Zij vormen immers de basis voor ons werk aan het behoud van de Apeldoornse monumenten. Gelukkig stelt onze ANBI-status donateurs en erflaters in de gelegenheid om op een belastingvriendelijke manier onze doelstellingen te ondersteunen. En daarmee hopen we met dit overzicht ook nieuwe donateurs enthousiast te maken voor onze activiteiten.

Ook is dit boekje bedoeld voor onze vrijwilligers, die heel belangrijk voor ons zijn. Zij ondersteunen onze projecten met raad en daad en maken ieder jaar de Open Monumentendagen en de diverse SAM-activiteiten weer mogelijk, met toenemend succes.
De SAM werkt samen met de gemeente Apeldoorn en met een veelheid aan erfgoedorganisaties in Apeldoorn en Nederland. De SAM kan als belanghebbende worden aangemerkt om zienswijzen of bezwaren in te dienen bij gemeentelijke procedures, en we kunnen voor herstel van erfgoed - op grond van onze status - projectgerichte subsidies aanvragen. Daarmee zijn wij een partij die ertoe doet bij de conservering van het gebouwde erfgoed en de publiciteit daarover. We hopen dat dit jaaroverzicht bijdraagt aan betere bekendheid van de rol die de Stichting Apeldoornse Monumenten speelt bij de bescherming van ons mooie Apeldoornse erfgoed!

Josée Hulshof,
voorzitter Stichting Apeldoornse Monumenten

DE KERN VAN DE SAM

De Stichting Apeldoornse Monumenten (SAM) is vitaler dan ooit: onze activiteiten zetten zoden aan de dijk en zijn in toenemende mate zichtbaar, ook voor het bredere publiek en in de media. Mede door onze bestuurlijke verjonging grijpen we daarom de gelegenheid aan om onze ambities tegen het licht te houden: Wat zijn we? Wat willen we zijn? Wat willen we bereiken?

De formele beschrijving van onze stichting is: "... een onafhankelijke vrijwilligersorganisatie tot behoud, versterking en herstel van het gebouwde erfgoed in zijn landschappelijke omgeving. Het werkgebied bestrijkt de hele gemeente Apeldoorn: stad, dorpen, bosgebied en platteland."

We zijn blij te zien dat steeds meer mensen de SAM weten te vinden als het gaat om advies en verzoeken om hulp en actie. De andere kant daarvan is dat die toename onze slagkracht te boven dreigt te gaan. Als kleine vrijwilligersorganisatie kunnen we immers lang niet alles aanpakken wat om onze inzet vraagt. Dus moesten we ons afvragen of we de juiste prioriteiten stellen. Soms komen onze activiteiten voort uit eigen initiatief, soms als reactie op verzoeken uit de samenleving of van de gemeente, en soms doen we dingen uit gewoonte. Bij onze prioriteitenstelling maken we daarom voortaan een aantal afwegingen:

■ **Urgentie**
We richten ons op prominente panden en gebieden die Apeldoornse identiteitsdragers zijn, zichtbare locaties, en dynamische gebieden binnen stadsontwikkelingsplannen. Deze gaan vóór de minder prominente, stabiele plekken.

■ **Publiek belang**
Het publieke belang gaat vóór het belang van individuen die in hun particuliere belang menen te worden geschaad.

■ **Kans op succes**
Dit is altijd lastig in te schatten. De SAM gaat natuurlijk niet 'aan een dood paard trekken'. Tegelijkertijd beseffen we maar al te goed dat voor succes meestal een lange adem nodig is, gekoppeld aan externe samenwerking en ondersteuning, doorzettingsvermogen en volharding.

En wat betekent dat concreet?

■ Wij beschermen, in sommige gevallen al door actief deel te nemen aan de planvorming, bijvoorbeeld bij het Pakhuis Panama en de voormalige fietsenstalling in de Marktstraat, binnen de plannen voor de Grote Markthof.

■ Wij restaureren, met soms actieve betrokkenheid bij herstel van een monument, bijvoorbeeld bij de restauratie van de Wenumse windmotoren en de bruggen in De Parken.

■ Wij genereren aandacht bij instanties, publiek en politiek, bijvoorbeeld door het organiseren, samen met anderen, van de jaarlijkse Open Monumentendagen.

■ Wij begeleiden de gemeentelijke processen en beleidsstukken met kritische blik, bijvoorbeeld door het geven van input en commentaar op de gemeentelijke Nota Cultuur en Erfgoed.

Met deze keuzes verwachten we dat we ons gerichter kunnen (blijven) inzetten voor onze Apeldoornse monumenten, hopelijk met steun van veel Apeldoornse inwoners.

BESTUUR

Samenstelling bestuur
Het bestuur van Stichting Apeldoornse Monumenten is per 1 januari 2024 deels vernieuwd met de komst van Erik Rinia en Inez Overweel. Daarnaast trad per 1 april Herma van Eijk toe, en per 1 februari 2025 verwelkomden we Esmée Manubulu. In de zomer hebben wij afscheid genomen van bestuursleden Corrie van de Kraats en Herma van Dorth, waarbij wij hen heel hartelijk dankten voor hun jarenlange, zeer betrokken inzet voor de SAM.

In het nieuwe team is de continuïteit geborgd door de drie langer zittende bestuursleden Josée Hulshof, Ed van Gent en Willem Beumer. De nieuwkomers Erik, Inez, Herma en Esmée zorgen voor een frisse blik en aanvullende inzichten. De samenstelling van het bestuur van Stichting Apeldoornse Monumenten is daarmee per 1 januari 2025:

Josée Hulshof – voorzitter
Josée is sinds 2019 bestuurslid, aanvankelijk als gedelegeerd bestuurder SAM-Erfgoed. Sinds juli 2021 is zij voorzitter van de SAM Holding. Al in 2015 werkte Josée mee aan de Open Monumentendagen door het openstellen van haar huis Villa Halve Maan, een Rijksmonument van Chris Wegerif uit 1917.

Ed van Gent - gedelegeerd bestuurder SAM-Stadsherstel
Ed is sinds 2020 bestuurslid. Hij is stedenbouwkundige en heeft in zijn werkend leven onder andere gewerkt voor de gemeente Apeldoorn. Ook was hij adviseur ruimtelijke kwaliteit bij Het Oversticht.

Willem Beumer – penningmeester
Willem is sinds 2019 bestuurslid. Hij is een geboren Apeldoorner en was als belastingadviseur leidinggevend directeur van een belastingadviesbureau.

Inez Overweel – secretaris
Inez is sinds 1 januari 2024 bestuurslid. Zij was werkzaam als leidinggevende in de sector finance en control, en is sinds enkele jaren bewoner van Apeldoorn. Via de Open Monumentendagen is Inez betrokken geraakt bij de SAM.

Herma van Eijk - communicatie/ evenementen
Herma is sinds 1 april 2024 bestuurslid. Opgeleid als journalist werkte zij de 15 jaar tot aan haar pensioen als communicatie- adviseur bij de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland.

Van links naar rechts: Willem Beumer, Ed van Gent, Herma van Eijk, Esmée Manubulu, Josée Hulshof, Inez Overweel en Erik Rinia.

Erik Rinia - algemeen bestuurslid
Erik is sinds 1 januari 2024 bestuurslid. Hij is architectuur- en stedenbouwkundig historicus, en werkt als adviseur erfgoed bij Het Oversticht. Erik is betrokken geraakt bij SAM in 2023 als jurylid van de SAM-restauratieprijs.

Esmée Manubulu – sociale media / communicatie
Esmée is sinds 1 februari 2025 bestuurslid. Zij is freelance collectiebeheerder en restaurator van boeken en werken op papier. Opgeleid tot erfgoedspecialist is zij veelal werkzaam in de museale sector.

WAT HEBBEN WE BEREIKT IN 2024 EN HOE GAAN WE VERDER IN 2025?

1. Bescherming van bedreigde panden: onze zorg

1.1 Marktstraat en Panamapakhuis

Éven dreigde het voormalig pakhuis/fietsenstalling aan de Markstraat 12 deels te moeten wijken voor de plannen voor de te ontwikkelen ‘Grote Markthof’: het binnenterrein tussen Hoofdstraat, Raadhuisplein/Marktplein, Marktstraat en Beekstraat. Alleen de voorgevel van het pand is beschermd als monument, maar bij de geplande sloop zou er van de oorspronkelijke structuur en functie van het gebouw niets meer te zien zijn. Daar was de SAM het niet mee eens. Na een interview met De Stentor volgde een waterval aan adhesiebetuigingen en vragen van D66 aan het College van B&W. Daarop heeft de SAM in juni 2024 ingesproken op de betreffende PMA. PMA staat voor politieke markt Apeldoorn, en is de inspraakavond van de gemeenteraad ter voorbereiding op de raadsvergadering. We boden de gemeenteraad een ‘offer you can’t refuse’ aan: De SAM zal op eigen kosten een alternatief plan laten ontwerpen voor Marktstraat 12, dat tijdig beschikbaar zal zijn als volwaardig alternatief voor de plannen van de gemeente. De SAM verzocht de gemeenteraad dit alternatief te zijner tijd serieus bij de afwegingen te betrekken. Dit SAM-plan moest aan drie voorwaarden voldoen: behoud van de huidige structuur van Marktstraat 12, versterking van de historische beleving van de Marktstraat als aanvoer en opslag van goederen, en inpasbaar in het stadspark Grote Markthof.

Fietsenstalling Marktstraat

Op basis van criteria als architectonische kwaliteit, uitvoerbaarheid, verrijking van de locatie en toekomstwaarde, werden in samenwerking tussen ACEC en SAM drie architectenbureaus geselecteerd. Zij kregen de opdracht een schetsontwerp te maken. Een gelukkig toeval wilde dat we dit jaar verblijd waren met een prachtig legaat. Een deel van dat bedrag hebben we kunnen besteden aan deze drie opdrachten. Er werd een jury samengesteld met mensen van de SAM, ACEC, de buurt, en drie inhoudelijk deskundigen. Op 5 november presenteerden de drie bureaus hun plannen in ACEC, waarna de jury unaniem koos voor de ontwerpschets van BiermanHenket.

Die beantwoordt namelijk perfect aan de opdracht tot een kunstzinnig ontwerp dat de beleving van het pakhuis in zijn omgeving versterkt en dat past in de nieuwe Grote Markthof. Dat blijkt niet alleen uit het kwalitatief hoogwaardige ontwerp, maar ook uit de naam die ze het project hebben gegeven: ‘Parkhuis’ als nieuwe gedaante van het ‘pakhuis’. Hun ontwerp biedt licht en uitzicht vanaf het dak en staat stevig verankerd als voormalig pakhuis in het park dat doorloopt tot in het gebouw. De wethouders Derks en Messerschmidt waren het gelukkig eens met de keuze van de jury.

Het Parkhuis ontwerp

Parallel hieraan ontwikkelde de gemeente ook drie alternatieven voor Marktstraat 12. Het SAM-voorstel is 'alternatief-4'. De SAM zal inspreken om haar alternatief toe te lichten op de geplande PMA van medio maart, waarna de gemeenteraad eind maart tot een besluit zal komen.

Daarnaast ligt onze prioriteit bij het behoud van het nabij gelegen Panamapakhuis. Het pand is in verregaande staat van verval, en de eigenaar is niet bekend. De SAM pleit al jaren bij de gemeente voor onteigening en vervolgens opneming in het ontwerp van het stadspark Grote Markthof.

Na vele jaren van procedures ziet het ernaar uit dat de Kroon de gemeente in 2025 toestemming zal geven om het pand in eigendom te verwerven en te herontwikkelen. We streven ernaar dat het historische karakter van de Marktstraat en de open ruimten tussen Marktstraat en Hoofdstraat, inclusief de nog bestaande pakhuizen, herkenbaar blijven in hun historische functie als goederenopslag en -aanvoer voor de Hoofdstraat.

We gaan hiermee verder op de ingeslagen weg en hebben er alle vertrouwen in dat ambtelijk en bestuurlijk Apeldoorn ons initiatief met enthousiasme omarmt.

Panamapakhuis

1.2. Panden ontworpen door Henk Wegerif

In 2022 verzochten we de gemeente om bescherming van de niet-beschermde panden in Apeldoorn van architect Henk Wegerif, om te vermijden dat ze gesloopt zouden kunnen worden. Wegerif heeft in zijn leven (1888-1963) honderden gebouwen ontworpen, variërend van grootse villa's tot eenvoudige arbeidershuizen, een flatgebouw, diverse fabrieksgebouwen, tempels, gebedshuizen, crematoria en een bioscoop (zie voor een overzicht: *Het bezield modernisme van A.H. Wegerif* van Huub Thomas). Hij behoort tot de bekende Apeldoornse familie van aannemers en architecten, en heeft zich de eerste 36 jaar van zijn leven vanuit Apeldoorn ontwikkeld tot een architect van internationale faam. In de amper 20 jaar tussen zijn eerste werkstuk De Klaproos, 1906 en zijn verhuizing naar Wassenaar in 1925, ontwierp hij alleen al in de gemeente Apeldoorn niet minder dan 74 bouwwerken, naast vele tientallen elders in Nederland.

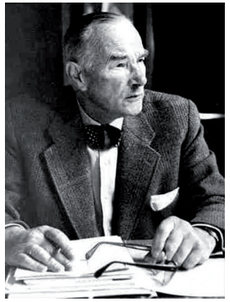

Sinds 2022 is de SAM, in samenwerking met Huub Thomas en de gemeente, deze lijst van bouwwerken aan het valideren: welke zijn inmiddels gesloopt, welke hebben wel een bouwvergunning gekregen, maar zijn nooit gerealiseerd, en welke bestaan nog met bijbehorend niveau van erfgoedbescherming als rijksmonument, gemeentelijk monument, beeldbepalend pand of niet beschermd, met de vraag of dit beschermingsniveau passend is. De gemeente gaf in de tussentijd opdracht aan het MAB (Monumenten Advies Bureau) in Nijmegen om helder te krijgen welke van zijn werken daadwerkelijk gerealiseerd zijn, en of verdere

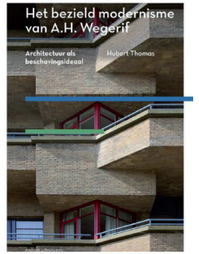

Van der Houven van Oordtlaan

bescherming nodig is. Dit arbeidsintensieve werk hopen we in 2025 af te ronden. Bijzondere aandacht in dit kader hebben we voor het pand aan de Van der Houven van Oordtlaan 4.

De SAM wil graag dat het de status van een beeldbepalend pand krijgt. Het is uiteraard al wel onderdeel van het Rijksbeschermd Stadsgezicht De Parken, maar dat biedt o.i. te weinig bescherming bij mogelijke sloopplannen. Inmiddels hebben we dan ook bezwaar aangetekend tegen het besluit van het College van B&W om het pand niet aan te wijzen als beeldbepalend pand.

1.3 Centraal Beheer

De aandacht voor het verval van dit iconische gebouw is groot. Sinds de aankoop van het pand door de gemeente hebben we weer hoop gekregen op behoud en herbestemming van 'De Rots', het oorspronkelijke deel van het gebouw van Herman Hertzberger. We willen alles doen wat in ons vermogen ligt om dit te ondersteunen, en koersen in ieder geval op erkenning van het gebouw als Rijksmonument. Dat geeft immers meer mogelijkheden voor bescherming en het aantrekken van de aanzienlijke financiële middelen die voor herbestemming nodig zijn.

Het Hertzbergerpark

1.4 Radio Kootwijk

Onze inzet bij dit uitermate bijzondere gebouw is erkenning als UNESCO Werelderfgoed. Het gemeentebestuur heeft al aangegeven blij te zijn met dit initiatief. In dit project zullen we nauw optrekken met Staatsbosbeheer als eigenaar van het voormalige zendcomplex.

1.5 Glas-in-loodramen

Dankzij een oplettende en bezorgde SAM-donateur kwamen we erachter dat de glas-in-loodramen van glaskunstenaar Jos ten Horn een paar jaar geleden waren verwijderd uit de voormalige St. Josefkapel op het GGNet-terrein aan de Deventerstraat, en vervolgens opgeslagen op de zolder van de kapel. Er was onduidelijkheid over de huidige status. Het SAM-bestuur gaf dit onmiddellijk door aan de gemeente, en die heeft inmiddels met het COA (de huidige eigenaar) afspraken gemaakt over de opslag van de glaskunstwerken. Inmiddels zijn ze zekergesteld en kunnen ze t.z.t. weer teruggeplaatst worden.

1.6 Cursus monumentenonderhoud
In het voorjaar van 2024 organiseerden we via het Platform Monumenteigenaren samen met de gemeente een cursus voor monumenteigenaren. Meer dan 30 – betalende – deelnemers per avond leerden hoe ze hun woning/pand kunnen onderhouden. De cursus stond in het teken van verduurzaming van oude woningen. In vier avonden werden deelnemers onderlegd in:

- Hoe maak je een integraal plan
- Isoleren en vochtbestrijding via kozijnen, ramen en glas
- Isoleren en vochtbestrijding via muren, vloeren en dak
- Technische mogelijkheden voor duurzame verwarming

Bij voldoende belangstelling organiseren we in de tweede helft van 2025 weer een cursus. Als u belangstelling heeft voor een specifiek onderwerp, meld dat dan s.v.p. via: info@apeldoornsemonumenten.nl

Stichting Apeldoornse Monumenten

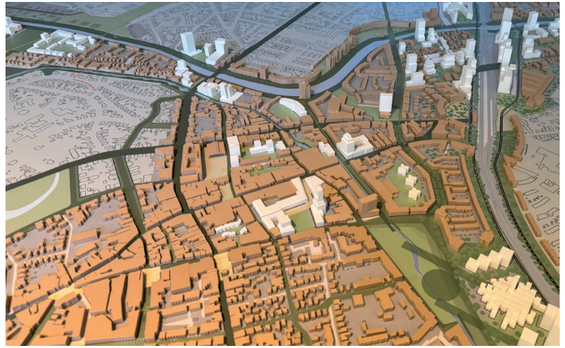

1.7 Hoogbouw
De gemeente heeft niet minder dan 62 projectplannen voor woningbouw in het centrum. Een groot aantal hiervan omvat torens van een hoogte die we niet gewend zijn in hartje Apeldoorn. De SAM is van mening dat hoogbouw moet passen binnen de omgeving, en dat hoogbouw daarom op sommige locaties wel, maar niet altijd en overal geschikt is. Zo heeft de SAM in 2023 een alternatief plan ontwikkeld voor de Veldhuislocatie om een groot aantal woningen in blokken met hofjes te ontwikkelen in harmonie met de aanwezige monumenten, in plaats van te kiezen voor hoge torens. Daarentegen kan hoogbouw wel passend zijn aan bijvoorbeeld de Kayersdijk of selectief rond het Centraal Beheergebouw.

In 2025 wil de SAM, in samenwerking met Erfgoedplatform Apeldoorn en andere belangengroeperingen een visie ontwikkelen op de gemeentelijke hoogbouwplannen voor het centrum van Apeldoorn. Ook voor mogelijk toekomstige monumenten maken wij ons dus sterk!

Veldhuislocatie

2. Herstel- en restauratieprojecten

2.1 Windmotoren Wenum-Wiesel

Na jaren van voorbereiding en uitvoering is in het najaar de ‘Piepmolen’ als eerste van twee gerestaureerde zogenaamde windmotoren in gebruik genomen. De Griftmolen komt als tweede in het voorjaar van 2025 gereed. Deze twee windmotoren zijn beide gemeentelijk monument. Vanaf het begin van de vorige eeuw tot in de jaren ’60 zorgden deze ervoor dat de bewoners en gebruikers van het gebied droge voeten hielden.

De molens draaien zelfstandig en reguleren de stand van de rotor en de eventuele rem (bij te harde wind) automatisch. Een mooi staaltje techniek dat na de restauratie weer volop functioneert.

Dit project is uitgevoerd door projectleider Nico van der Horst met medewerking van een groot aantal specialistische bedrijven in Wenum-Wiesel. De SAM was verantwoordelijk voor de financiering (aanvragen en verantwoorden van subsidies) en de afstemming van de werkzaamheden. Subsidieverleners waren de gemeente Apeldoorn, het Waterschap Vallei en Veluwe, het Cultuurfonds, de Dorpsraad Wenum-Wiesel en de SAM zelf.

De Piepmolen in aanbouw

Doorgedraaid

Wenums veld
zonsopgang in de mist
een wachter in het veld
ijzer en wieken, hard en kil
onvoltooid verleden tijd
verroest, verstild, verlaten
sta maar even stil

Een nieuwe wind steekt op
een rilling door de toren
raderen leven weer
de pomp pompt en gromt
techniek is weer herboren

Een hart klopt
de zon verwarmt
nog even…
Wenums veld kwam weer tot leven

Nico van der Horst

2.2 Monumentale bruggen in De Parken

De monumentale brug aan de Regentesselaan in het Oranjepark en de brug tussen Wilhelminapark en Verzetsstrijderspark worden door de SAM gerenoveerd, in samenwerking met de gemeente. Beide bruggen zijn rijksmonument en gemeentelijk eigendom. Na een lange periode van voorbereiding is in 2024 de omgevingsvergunning voor de renovatie verleend en konden we met de daadwerkelijke uitvoering starten. Op de brug aan de Regentesselaan komen vier nieuwe bloembakken volgens het oorspronkelijke ontwerp bij de oplevering, zo’n 100 jaar geleden. Als ze geplaatst zijn, zal de gemeente ze van een passende, historisch verantwoorde beplanting voorzien.

Bij de brug aan het Wilhelminapark (Generaal van Heutszlaan) wordt de oorspronkelijke vaste bank weer aangebracht. De oude ingemetselde dragers zijn verwijderd en het metselwerk is hersteld. Daarna worden de draagsteunen en het houtwerk gemonteerd. Op de kolom wordt een nieuwe lantaarn geplaatst, naar een ontwerp van architect Herman van Essen, die zich baseerde op oude ansichtkaarten. Als voorbereiding daarop heeft de aannemer de kop van de kolom voorzien van een nieuwe 'muts' van specie en is er een nieuwe leiding aangebracht voor de verlichting. Anders dan in het verleden zal de verlichting in de lantaarn bestaan uit een LED-lamp die een diffuus licht verspreidt. Met name het type lamp had de aandacht van de SAM i.v.m. mogelijke vleermuisbewegingen die in dit gebied niet verstoord mogen worden. Als de lantaarn gereed is en alles gemonteerd, sluit de gemeente deze oude-nieuwe lantaarn aan op het net van de straatverlichting. Dit project kon mede uitgevoerd worden dankzij een genereuze schenking van een van onze SAM-donateurs, waarvoor we zeer dankbaar zijn. Ook waren we blij met een subsidie van het Erfgoed Platform Apeldoorn en een bijdrage van de gemeente. De SAM gaf bij dit project ook de opdracht aan de Monumentenwacht Gelderland tot een inspectie van de beide bruggen. Dit heeft geleid tot nauwkeurige adviezen over toekomstig onderhoud ervan.

3. Publiciteit

3.1 Donateursbijeenkomsten

Een belangrijk moment om onze donateurs te ontmoeten is de donateursavond. Dit jaar begon de eerste bijeenkomst in april met een excursie naar een van de weinige overgebleven industriële schoorstenen in Apeldoorn, aan de Hoogakkerlaan 2. Niet iedereen heeft een schoorsteen op zijn erf staan, en dat ook nog middenin een woonwijk. Ooit hoorde de schoorsteen bij de werkplaats van 'Mensing Wasbeits en Faience'. Familie Reijerman, de huidige eigenaren van het pand én van de schoorsteen, hebben er zelf veel voor over gehad om de schoorsteen weer in oude glorie te herstellen. Het bezoek sloot mooi aan bij het thema van de donateursavond, waar Hans van de Water zijn inventarisatie presenteerde van de 12 nog bestaande fabrieksschoorstenen in Apeldoorn, en waar de voorzitter van de STIF (Stichting Fabrieksschoorstenen), Arjan Barnard, een geweldig overzicht gaf van de op- en neergang van fabrieksschoorstenen in Nederland.

Hans Ruijssenaars was in november te gast bij de tweede donateursavond. In het CODA-auditorium nam hij ons mee in zijn overwegingen bij het ontwerp van de Centrale Bibliotheek van CODA, die afgelopen mei is aangewezen

De schoorsteen van de familie Reijerman

tot gemeentelijk monument. Zijn lezing was onderdeel van het thema van de avond: Jong Erfgoed. In 2024 heeft de gemeente Apeldoorn immers nieuwe monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten aangewezen uit de periode 1970 – 1990. U leest daar meer over op pagina 27.

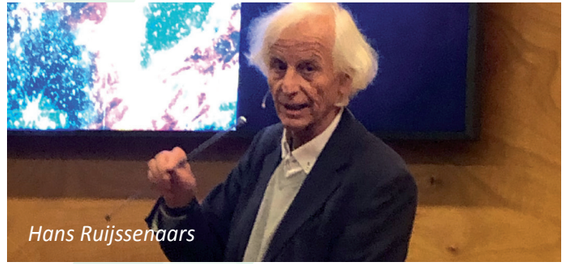

Hans Ruijssenaars

Aansluitend op zijn boeiende verhaal lichtte Evelien van Es toe hoe de inventarisatie in zijn werk ging om van al die tienduizenden bouwwerken in Apeldoorn uit die periode een longlist te filteren van kansrijke panden of ensembles, en van daaruit tot een shortlist te komen van objecten die van hoge architectonische kwaliteit zijn en als 'typisch Apeldoorns' gekwalificeerd worden. Vervolgens vertelde Henriëtte Sanders hoe het College van B&W daarna tot de aanwijzing van 8 gemeentelijke monumenten, 7 beschermde gezichten en 4 beeldbepalende panden is gekomen.

CODA

3.2 Publicatie

In de boekenreeks 'Wijk in Beeld' hebben we in 2024 een begin gemaakt met het samenstellen van een boek over 50 jaar De Maten. De verwachting is dat het boek na de zomer in 2025 verschijnt.

3.3 Open Monumentendagen (OMD)

Tijdens de OMD in september 2024 zijn de 19 opengestelde monumenten samen meer dan 12.000 keer bezocht. Het thema was 'Routes, netwerken en verbindingen'.
De SAM werkt bij de organisatie van de OMD samen met het ErfgoedPlatform Apeldoorn, de gemeente, CODA en een grote groep vrijwilligers. Het was weer een feest om dit te mogen organiseren en ons erfgoed stevig op de kaart te zetten.

Hebt u belangstelling om als vrijwilliger voor de OMD ingezet te worden? Stuur dan een email naar: info@apeldoornsemonumenten.nl

In elk geval verwelkomen we u weer graag tijdens de volgende Open Monumentendagen op 13 en 14 september 2025. Het thema is 'Architectonisch erfgoed'. Daar kunnen wij als organiserend comité goed mee uit de voeten, met de monumentale gebouwen van beroemde architecten die Apeldoorn rijk is.

Den Eikenboom

Paardentram

Station

Spoorwachtershuisje

3.4 Communicatie

■ We vertellen graag over Apeldoornse monumenten. Zo hield onze voorzitter op 8 april bij de Jaarvergadering van Wijkraad de Sprengen een presentatie over monumenten in die wijk. Het was mooi om te ervaren hoe trots de bewoners zijn op hun wijk en vooral ook op de mooie gebouwen die er staan. Veel ervan zijn beschermd als monument, beeldbepalend pand of beschermd stadsgezicht.

■ We maakten een inhaalslag met onze website: www.apeldoornsemonumenten.nl.

Deze is geactualiseerd en opgefrist, zodat u makkelijker kunt vinden wat wij gedaan hebben, doen en gaan doen. Ook gaan we in 2025 vaart maken met een verbeterde social mediastrategie. Verder is in 2024 het mailen van nieuwsbrieven weer opgepakt. Daarmee houden we onze abonnees op de hoogte van de laatste ontwikkelingen en plannen.

■ Via ons mailadres: info@apeldoornsemonumenten.nl worden we regelmatig gewezen op bedreigde panden of stads- en dorpsgezichten. Wij stellen dit bijzonder op prijs! Vaak betreft het concrete vragen die met een concreet antwoord afgehandeld kunnen worden. Dit doen we over het algemeen met een responstijd van minder dan een week. Soms snijdt iemand ingewikkelde kwesties aan of spreekt een brede bezorgdheid uit. Ook deze schrijvers krijgen binnen een week een antwoord, ook al kunnen we in lang niet alle gevallen daadwerkelijke ondersteuning bieden, óf omdat dit niet mogelijk is, óf omdat we er geen ruimte voor kunnen vinden binnen onze prioriteiten. (zie daarvoor ook pagina 4.) Wij vragen hiervoor uw begrip, en ga vooral door met het melden van uw zorgen!

■ Met plezier leverden we ons aandeel aan de doorlopende presentatie van het Erfgoed Platform Apeldoorn in het Erfgoedhuis in CODA.

■ Er was regelmatig goed contact met diverse media, met name verslaggevers van De Stentor, de Stedendriehoek en RTV Apeldoorn. De journalisten van deze media weten ons te vinden voor al hun vragen over monumenten in Apeldoorn, vooral ook wanneer er ergens een acute dreiging is.

■ Wij leverden een bijdrage aan de gemeentelijke nota Cultuur en Erfgoed. Veel van onze aanbevelingen zijn overgenomen. Op deze manier proberen we ons steentje bij te dragen aan een monument-vriendelijk gemeentebeleid.

Het Achterom

De Echoput

JONG ERFGOED

“Dat heb ik nog gebouwd zien worden. Dan is het toch geen monument?!”

Bij ‘monumenten’ denken we al gauw dat iets oud moet zijn. Maar wat is oud? Ook in de afgelopen decennia is het nodige in Apeldoorn ontwikkeld en gebouwd wat de moeite van het koesteren waard is. Natuurlijk is er – net als bij ‘oude’ monumenten - altijd de discussie of we iets mooi vinden. Of niet. Van die discussie proberen we ver te blijven, want bij onze adviezen kijken we vooral, vaak samen met specifiek deskundigen, naar de monumentale waarde van een object of pand.

Aanwijzing Jong Erfgoed
Ook de gemeente ziet het belang in van aandacht voor ons Jong Erfgoed. Daarom is in 2022 begonnen met een inventarisatie van monumentale gebouwen uit de periode 1970 – 1990. Daarna volgde het proces van selecteren en waarderen, en in 2024 viel de beslissing. Tijdens de donateursavond van de SAM in november lichtten Evelien van Es en Henriëtte Sanders – beiden architectuurhistorici – toe hoe zij tot hun advies hierover aan de gemeente waren gekomen. Het vernieuwende aan hun aanpak zat hem in het formuleren van een paar rode draden die samen het verhaal van Apeldoorn moeten vertellen:

■ de zakelijke city
■ in de Apeldoornse wijken
■ de herbergzame binnenstad
■ het Veluwegevoel
■ het verleidelijke stadsbeeld

Uit de oorspronkelijke groslijst van 170 objecten kwamen ze uiteindelijk, door het toepassen van de criteria uit de rode draden, uit op een longlist van 68. Na consultatie van diverse experts én bewoners bleven daar 36 van over. Het laatste woord was aan de politiek, die uiteindelijk besloot tot het aanwijzen van 18 objecten. Acht gebouwen of gebouwgroepen zijn nu beschermd als gemeentelijk monument, en drie als gemeentelijk beeldbepalend pand. Daarnaast zijn vijf woningtypen in zeven woonbuurten bestempeld als gemeentelijk beschermd stads- of dorpsgezicht. Bepalen wat een monument of beeldbepalend pand wordt, is aan het college van B&W. De Gemeenteraad wijst gemeentelijk beschermde stads- en dorpsgezichten aan.

Naam	Adres	Thema	Bescherming
Kantoorgebouw ANOZ	Deventerstraat 43 Apeldoorn	De zakelijke city	Beeldbepalend pand
Vakantiewoningen bungalowpark Hoenderloo	Krimweg 140 Hoenderloo	Het Veluwegevoel	Beeldbepalend pand (cluster Z, huisjesnummers 59-63).
Stadhuis	Marktplein 1 Apeldoorn	Het verleidelijke stadsbeeld	Beeldbepalend pand
Woonbuurt De Wiekelaar	De Wiekelaar 1-17 Loenen	Het Veluwegevoel	Beschermd gezicht
Woonerf De Zeis	De Zeis 5-59, 72-90 / De Haarhamer 102-132 Apeldoorn	In de Apeldoornse wijken	Beschermd gezicht
De versprongen woningen Gruttersdreef	Gruttersdreef 101-121, 206-222, 301-325, 405-422, 501-513, 535-543, 605-622, 665-690	In de Apeldoornse wijken	Beschermd gezicht
De versprongen woningen Looiersdreef en Rietdekkersdreef	Looiersdreef 601-605, 665-699 en Rietdekkersdreef 101-114, 203-220, 301-313, 318-329, 401-404, 406-423, 501-513, 520-531, 605-622, 701-713, 720-731, 801-803, 805-825, 840-853, 901-918, 928-933 Apeldoorn	In de Apeldoornse wijken	Beschermd gezicht
Witte woningen Klokkengietershoeve	Klokkengietershoeve 101-127 Apeldoorn	In de Apeldoornse wijken	Beschermd gezicht
Drive-in woningen Zevenhuizen	Malrove 64-82; Salomonszegel 54-62, 129-139 Apeldoorn	In de Apeldoornse wijken	Beschermd gezicht
Drive in woningen De Maten	Gruttersdreef 514-534, 701-714	In de Apeldoornse wijken	Beschermd gezicht
Paslaanappartementen	Paslaan 31-49 Apeldoorn	De herbergzame binnenstad/ Het Veluwegevoel	Monument
Apeldoorns huisje	Van Galenstraat 21Apeldoorn	De herbergzame binnenstad/ Het Veluwegevoel	Monument
Villa loenense Enk	Beekbergerweg 24, Loenen	Het Veluwegevoel	Monument
Uitbreiding begraafplaats	Engelanderholt 97, Ugchelen	Het Veluwegevoel	Monument
Villla Koningstraat	Koningstraat 2 Apeldoorn	Het Veluwegevoel	Monument
Woningen Nordica Het Loo	Maria Stuartstraat 39-45 Apeldoorn	Het Veluwegevoel	Monument
Centrale Bibliotheek	Vosselmanstraat 299 Apeldoorn	Het verleidelijke stadsbeeld	Monument
Kantoorgebouw De Heeze	Christiaan Geurtsweg 3 Apeldoorn	De zakelijke city	Monument

De maker(s)
Als SAM zijn we blij met het aanwijzen van Jong Erfgoed. Daarom besteedden we tijdens de donateursavond op 26 november aandacht aan een van die parels: de centrale bibliotheek van CODA aan de Vosselmanstraat, in 1980 ontworpen door architect Hans Ruijssenaars. In een bevlogen verhaal vertelde hij over zijn gegroeide liefde voor Apeldoorn. Niet voor niets heeft hij er 14 projecten ontworpen, waarvan 7 gerealiseerd zijn. Daarvan zijn er trouwens alweer 2 afgebroken, zoals de Canadian Club, tegenover CODA.

Het stadhuis is ook van zijn hand, maar de bibliotheek was zijn eerste ontwerp voor Apeldoorn. Hij wilde daarbij “anti-spectaculair” werken, dat wil zeggen: gericht op de functie van het gebouw, en zó ontworpen dat het aangepast kan worden naar eventuele toekomstige wensen.

Tijdens de rondleidingen die op zijn lezing volgden, was bijvoorbeeld goed te zien hoe hij ervoor gezorgd heeft dat het daglicht optimaal binnen kan stromen. En met een knipoog naar het verleden bracht hij diepe vensterbanken aan waarin je kunt zitten lezen, zoals in oude kastelen: een fraai staaltje van het verbinden van oud en nieuw.

Een aantal voorbeelden

1. Nordica Het Loo. In 1972 bracht de ‘Club van Rome’ vanwege zorgen over het milieu een baanbrekend rapport uit: de Grenzen aan de Groei. Daardoor geïnspireerd werd een serie energiebesparende proefwoningen gebouwd in de Maria Stuartstraat. Architect P.C. Bos van architectenbureau Groosman Partners ontwierp de woningen in 1979-1980. Zijn bureau specialiseerde zich in systeembouw: gestandaardiseerde woningplattegronden en geprefabriceerde geveldelen, waardoor ze snel en goedkoop konden bouwen. Woningbouwcorporatie Ons Huis had de ambitie om binnen de sociale sector energiebesparende woningen te realiseren, waarbij men richtte op 100 woningen in de Maten. Maar eerst wilde Bos vier van dit soort woningen als proef bouwen in de wijk Het Loo, aan de Maria Stuartstraat, nummers 39-45.

Er volgden studiereizen naar koude landen als Canada en Noorwegen - vandaar de naam van het project: Nordica ’t Loo - om te zien hoe daar de woningen geïsoleerd werden. En zo ontstond het ontwerp voor deze woningen: van hout, en voor een gedeelte in de grond verzonken, zodat ze gebruik konden maken van natuurlijke isolatie. In de zomers zouden deze ruimtes koel zijn en in de winter warm, met een energiebesparing van 40%. De duurzaamheidsambitie leverde ook een minder traditionele indeling op: de slaapkamers lagen gedeeltelijk onder de grond, en de woonkamer op de eerste verdieping. Dat was overigens deels tegen de regels in, die voorschreven dat er niet onder de grond gewoond mocht worden, maar in het kader van dit experiment werd er niet te zwaar aan getild. In 1981 was de oplevering van deze bijzondere woningen landelijk nieuws: In de krant Het Vrije Volk werd gesproken over vier energie-arme woningwet-bungalows. Helaas is de oorspronkelijke ambitie niet waargemaakt: hoewel de woningen minder dan 1.500 kuub gas gebruikten, waren de stichtingskosten van deze huizen hoger dan gedacht. De honderd woningen in de Maten zijn daardoor nooit gerealiseerd.

Nordica-woningen aan de Maria Stuartstraat

2. Versprongen woningen

Aan de Rietdekkers-, Looiers- en Gruttersdreef in Apeldoorn liggen een aantal woonerven met 352 zogenaamde ‘versprongen’ woningen. Ze zijn gebouwd in de periode tussen

Versprongen woningen De Maten

1970 en 1973, en maakten daarmee vanaf de bouw deel uit van het stedenbouwkundig plan van de nieuwe wijk De Maten. Door hun opzet pasten ze in het programma Experimentele Woningbouw van de rijksoverheid “ter stimulering van vernieuwing op het gebied van volkshuisvesting en stadsvernieuwing” in de periode 1968-1980.

De woningen binnen dat programma weken af van de tot dan toe gebruikelijke vormen en typen. De uitgangspunten waren: grote privacy in de woning, de mogelijkheid tot meervoudig en gevarieerd gebruik van de woonruimte en een zo groot mogelijke keuze uit woningtypen. Met behoud van de basisstructuur konden 98 indelingsvarianten gemaakt worden. Daarnaast was het uitgangspunt een eenvoudige structuur, waardoor de woningen op een economische manier konden worden gerealiseerd.

De woningtypen heten ‘versprongen’ vanwege de samengestelde plattegrond van twee in elkaar geschoven rechthoeken op een zodanige manier dat de gevel aan de voor- en achterkant verspringt.

3. Villa

Van kleine agrarische nederzetting veranderde Loenen na de Tweede Wereldoorlog in een forensendorp, met alle aanpassingen in bebouwing van dien. Binnen de van oudsher bestaande hoofdstructuur van gevarieerde lintbebouwing werd in 1990 aan de Beekbergerweg 24 een vrijstaande villa gebouwd. Architect Ary Kroesbergen werkte daarbij nauw samen met de opdrachtgever/bewoner. Die had door zijn werk bij Talens en later AKZO een sterk kleurgevoel. Hij koos dan ook de kleuren van de villa, die naar de Veluwe verwijzen: zandgeel met groene accenten.

Villa in Loenen

De architectuurhistorische waarde zit hem in de heldere geometrische opbouw en detaillering die beïnvloed is door het neorationalisme. Door de grote vensters en schuifpuien is het contact tussen de woonkamer en de buitenruimte heel direct. Het geometrische tuinontwerp sluit goed aan bij de stijl van de villa en versterkt de hoofdvorm. De oriëntatie is bewust gekozen: vanuit de woonkamer kijk je direct op de Loenense enk. Omdat het perceel verhoogd ligt, kun je de villa vanaf de openbare weg zien liggen, maar door de hoogte van de haag in de voortuin is er vanuit de woonkamer geen zicht op de Beekbergerweg. Verder maakt de villa deel uit van de karakteristieke randbebouwing van Loenen waarin je alle perioden van de twintigste eeuw terugziet; de villa is een overtuigende representant van de jaren tachtig. In 1999 is de villa aan de achterkant uitgebreid ter vergroting van de bijkeuken, en in 2004 kwam er een uitbreiding van de keuken aan de voorkant.

4. Uitbreiding begraafplaats

De Heidehof in Ugchelen is al sinds de opening van de begraafplaats in 1940 een bekende plek voor veel Apeldoorners. Tussen 1970 en 1982 werd het bestaande terrein uitgebreid, onder leiding van landschapsarchitect Henk Barkhof, die veel heeft betekend voor de groenstructuur van Apeldoorn. Hij koos bij dit project voor een duidelijke breuk met de bestaande begraafplaats.

Begraafplaats De Heidehof in Ugchelen

Niet nog meer slingerpaden, maar een functionalistisch landschap met kaarsrechte wegen en door hagen omsloten vierkante en rechthoekige grafvelden. De ontwerper noemde dit zelf: “een systeem van kamers”. Deze door taxushagen omgeven ruimtes bieden een zekere mate van beschutting en privacy, maar leveren ook een democratische ruimte op: in plaats van een indeling naar vijf klassen – tot dan toe gebruikelijk – werd de ruimte meer gelijkwaardig, en was daarmee een weerspiegeling van nieuwe maatschappelijke idealen, met daarachter de gedachte dat iedereen, rijk of arm, na de dood gelijk is. Het eerste idee om alle grafstenen gelijkvormig te maken zou dit concept verder hebben versterkt, maar dat stuitte op teveel verzet van de bevolking. Latere uitbereidingen voorzagen in een islamitische begraafplaats, een wacht- en toiletgebouw, en in 2008 een multifunctionele ontmoetingsruimte naar ontwerp van architect Moriko Kira. De begraafplaats vormt met deze uitbreiding een overgang tussen de stad en het landschap, en de ligging op de rand van de Veluwe is optimaal benut. De huidige aula uit 1964 was overigens al eerder aangewezen als gemeentelijk monument.

5. Kantoorgebouw

Op de hoek van de Deventerstraat en de Vlijtseweg staat sinds 1974 aan het kanaal het kantoorgebouw van de UWV, oorspronkelijk gebouwd voor het ‘Algemeen Ziekenfonds A en O’. Het ontwerp van Tido Wiarda laat nog een duidelijke hang zien naar de koele zakelijkheid van het Apeldoornse ‘Schetsplan Centrum en City’, dat uitging van grote verkeersboulevards, die er uiteindelijk niet zijn gekomen. In 1984 kwam er een uitbreiding in de vorm van een nieuwe hoofdingang.

UWV kantoorgebouw

De architectuurhistorische waarde van het gebouw zit hem onder andere in het bijzondere gevelontwerp: een gelaagde compositie die het gebouw reliëf en een licht-/donkerwerking geeft. Het gebouw is met zijn koele zakelijkheid een goed voorbeeld van de hoogwaardige kantoorbouw die in de jaren zeventig in Apeldoorn is gerealiseerd. Ook is het ontwerp van belang voor het oeuvre van Tido Wiarda, namelijk als het eerste beeldbepalende gebouw dat hij in Apeldoorn vorm gaf. Door het contrasterend kleur- en materiaalgebruik is goed te zien dat het kantoorgebouw ooit aan alle kanten gezien wilde worden. De buitenruimte van het kantoor is nog altijd goed herkenbaar en versterkt de representatieve functie van het gebouw.

Meer weten over de aanwijzing
van het jonge erfgoed? Scan de QR-code:

Jong erfgoed Paslaanappartementen

Jong erfgoed Coda

In memoriam

Op 4 februari 2024 overleed ons oud bestuurslid **Quirine Lensvelt-Ruijs**. Van 2012 tot 2018 heeft Quirine als SAM-bestuurder veel betekend voor onze stichting. Haar rijke bestuurlijke ervaring - o.a. als statenlid van de Provincie Gelderland - zette zij in om de contacten tussen SAM en Gemeente Apeldoorn te verstevigen, onder meer door het opzetten van het nog steeds bestaande Periodiek Overleg Cultuurhistorie (POCH). Met haar brede interesse en enthousiasme was zij de motor achter vele donateursavonden en andere evenementen. Zij schreef belangrijke bijdragen voor de SAM-kronieken (de voorloper van de huidige SAM-Jaarboeken) en zette zich in voor de organisatie van de Open Monumentendagen. Wij zijn Quirine veel dank verschuldigd.

Op 19 januari overleed **Jan Cobelens**. Wij herinneren ons Jan als zeer betrokken bestuurder van de SAM, van 2007 tot 2014. Voor Apeldoorn en de SAM heeft hij veel betekend, zoals onder andere het terugplaatsen van de Kwartjesfontein in De Parken en - samen met zijn medebestuurder Barbera Visser-Fijnvandraat - de straatlantaarn bij De Wilde Pieters aan het Beekpark. Ook was hij initiator en jurylid van de SAM-restauratieprijs. We kijken met respect en dankbaarheid terug op zijn betekenis voor ons Apeldoorns erfgoed.

FINANCIËN

Gulle gevers
Veel dank zijn we verschuldigd aan onze 348 donateurs, die de basis van onze Stichting vormen. Daarnaast werden we in 2024 verrast en verblijd met een aanzienlijk legaat, dat we ter vrije besteding ontvingen. Een deel van het geld hebben we besteed aan het project Marktstraat (zie pagina 8), en aan het updaten van onze website en IT-toepassingen.

En dan mogen we ook uitzien naar een periodieke gift van 5 maal jaarlijks € 1.000. Dat geld is bestemd voor het project 'Herstel monumentale bruggen in De Parken'. Zonder deze gulle gevers en zonder subsidies van de gemeente en van het Erfgoed Platform Apeldoorn, zouden we niet alles kunnen doen wat we willen doen voor ons Apeldoorns erfgoed!

RABO-clubsupport
Jaarlijks krijgen we de kans om mee te doen aan deze actie, die ons ieder jaar een – wisselende – bijdrage oplevert. In 2025 gaan we eerder en actiever op deze actie inspelen, in de hoop op een mooi bedrag. Ook daar hebben we de hulp van onze donateurs en sympathisanten bij nodig.

Uw giften en de fiscus
Een gift is een schenking, éénmalig of periodiek, door een privépersoon of rechtspersoon, zoals een bedrijf. U mag een gift onder voorwaarden fiscaal aftrekken als deze gedaan wordt aan een 'algemeen nut beogende instelling' (ANBI). Stichting Apeldoornse Monumenten heeft deze ANBI-status. Het fiscaal aftrekken van giften loopt via uw aangifte voor de Inkomstenbelasting. Meer informatie hierover vindt u op: www.anbi.nl/belastingvoordeel

De overlegkamer van het Erfgoedplatform Apeldoorn in CODA

Giften als privépersoon
- *Eenmalige giften:* Doet u een gift als privépersoon, dan geldt een drempelbedrag. De eerste 1% van uw zogeheten drempelinkomen (dat is het inkomen van box 1, 2 en 3 bij elkaar) mag niet worden afgetrokken. Ook geldt er een maximum van 10% van dit inkomen.
- *Periodieke giften:* Als u maximaal wilt profiteren van het belastingvoordeel, dan kunt u een periodieke schenkingsovereenkomst aangaan met de SAM. In deze overeenkomst wordt vastgelegd dat u voor minimaal vijf jaar een vast bedrag per jaar schenkt. Hierdoor is de bijdrage jaarlijks geheel aftrekbaar van de inkomstenbelasting. Informatie hierover vindt u op www.belastingdienst.nl. Zoek op: overeenkomst periodieke gift.

Zakelijke giften
Giften van een eenmanszaak/VOF zijn in principe aftrekbaar, voor zover ze een zakelijk belang dienen. Een gift verlaagt dus de (fiscale) winst. Voor een zakelijke gift van een rechtspersoon bedraagt de aftrek 50% van de winst, met een maximum van € 100.000. De giften moeten schriftelijk bewezen worden. Contante giften zijn niet aftrekbaar.

Brug in De Parken

GEZOCHT: DONATEURS

Als SAM zijn we afhankelijk van giften en schenkingen van donateurs. Het aantal donateurs is in 2024 helaas teruggelopen van 366 naar 348. Deels had dat te maken met een inhaalslag die we maakten. Bij het doornemen van ons donateursbestand bleek namelijk dat niet alle gegevens meer actueel waren. Dat betrof (mail)adressen, donatiebedragen en andere onduidelijkheden. Een gerichte actie en het benaderen van diverse donateurs leverde gelukkig ook extra inkomsten op én nieuwe donateurs.

In 2025 gaan we een campagne ontwikkelen om het donateursbestand uit te breiden. Maar ook u kent wellicht Apeldoorners die ons werk een warm hart toe (kunnen) dragen. Wijs ze op onze website voor nadere informatie, en wie weet kunnen we dan een flink aantal nieuwe donateurs verwelkomen.

Als donateur krijgt u in elk geval tweemaal per jaar een uitnodiging voor een exclusieve informatie-avond over een steeds wisselend onderwerp, dit jaarboekje, nieuwsbrieven met actueel SAM-nieuws en het programmaboekje van de Open Monumentendagen toegestuurd. Wist u trouwens dat de SAM de ANBI-status heeft, waardoor giften (onder voorwaarden) aftrekbaar zijn? Informatie daarover vindt u op onze website: www.apeldoornsemonumenten.nl/faq en op pagina 37.

COLOFON

SAM-jaarboek 2025, met terugblik op 2024 is een uitgave van Stichting Apeldoornse Monumenten.

Aan deze uitgave werkten mee:
Herma van Eijk (eindredactie)
Ed van Gent
Josée Hulshof
Inez Overweel
Henriëtte Sanders
Huub Thomas

Fotografie / Illustraties:
Apeldoorn Direct (Marktstraat)
Bart Schudel (Bestuursleden)
BiermanHenket (Parkhuis)
D66 (Quirine Lensvelt)
Ed van Gent
Folkert Leemans
Gemeente Apeldoorn
HevoFame, Coen Koenders (Veldhuislocatie)
Huub Thomas (van der Houven van Oordtlaan)
Josée Hulshof
Nederlands Dagblad (St Josefkapel GGNet)
NolVerMei Fotografie (St. Josefkapel)
Radio Kootwijk
Rob Voss Fotografie (Het Hertzbergerpark)
Stichting Apeldoornse Monumenten

Vormgeving en drukwerk:
De Blije Fabriek
Drukwerk: Drukwerkdeal
Oplage: 750 stuks

Adressen:
Roggestraat 44, 7311CD APELDOORN
info@apeldoornsemonumenten.nl
www.apeldoornsemonumenten.nl

Bankrekening en donaties:
NL 02 RABO 0393 4367 72, t.n.v. penningmeester SAM
minimumdonatie: € 25,- per jaar

Stichting Apeldoornse Monumenten

ERFGOEDPLATFORM APELDOORN

Stichting Apeldoornse Monumenten

www.apeldoornsemonumenten.nl

Stichting Apeldoornse Monumenten is aangesloten bij het Erfgoedplatform Apeldoorn

Stichting Apeldoornse Monumenten is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling